

Serra i Moret, Manuel.

(Vic, 1884 – Perpinyà, 1964)

Manuel Serra i Moret. Catalunya, Democràcia, Socialisme.

Per Miquel-Àngel Velasco

Manuel Serra i Moret va néixer a Vic el 9 de maig de 1884 en una família benestant religiosa; el seu pare Josep Serra i Campdelacreu era una de les figures més importants de la cultura osonenca; la seva mare morí quan en comptava només sis anys d'edat. Anà a estudiar a Barcelona (1899), on freqüentà els cercles catalanistes i on s'afilià a la Lliga de Catalunya. Coneix aleshores a Sara Llorens, qui seria la seva companya inseparable. A la mort del seu pare en 1901 marxà als Estats Units, a estudiar Economia i Ciències Socials en les universitats de Chicago i Colúmbia i treballà també en diversos països d'Amèrica, on conegué en la pràctica la problemàtica empresarial i obrera. Tornà a Catalunya en 1906, per marxar novament a estudiar a l'estranger, ara a la Universitat de Cambridge. Serra i Moret adquirí, doncs, la seva formació en el món anglosaxó, als Estats Units i a Anglaterra, que en part explica la seva visió sobre la societat i la política, que el diferencia de la majoria dels intel·lectuals espanyols del moment, els quals tenien França i Alemanya com a referents culturals.

Una vegada casat en 1908, s'instal·la a Pineda de Mar, població on inicià la seva activitat política. Allí fou elegit regidor, per bé que els cacics aconseguiren de fer invalidar l'elecció. El 1912 s'incorporà com a vice-president a la Unió Catalanista presidida pel doctor Martí i Julià, des d'on impulsà l'intent no reeixit de transformar-la en una esquerra catalanista de tall socialista, a l'estil del fabianisme anglès. Aquest any escrigué *La socialització de la terra*, la seva primera obra extensa. En les eleccions municipals de 1913 triomfà novament i,

després de superar una nova anul·lació, finalment fou proclamat alcalde el 22 de juny de 1914, càrrec que mantindria fins la seva destitució el 2 d'octubre de 1923 pel dictador Primo de Rivera.

En 1917 ingressà a la Federació Catalana de PSOE, atret per l'orientació oberta al catalanisme donada per Recasens, i fou un dels redactors i portaveus de la ponència sobre el reconeixement de les nacionalitats ibèriques, que sota els auspicis de Julián Besteiro aprovà el XIè congrés del PSOE de 1918. Durant aquests anys Serra i Moret reforçà la seva definició per la unitat indissoluble entre socialisme i catalanisme. I, en aquest sentit, el 8 de juliol de 1923 constituí la Unió Socialista de Catalunya (USC) amb Rafael Campalans, Gabriel Alomar, Joaquim Xirau i d'altres, com una organització oberta que aplegués intel·lectuals i obrers. Serra en serà vice-president i l'autor de la ponència que, aprovada per unanimitat, resumeix l'ideari del grup:

“La Unió Socialista de Catalunya és, i no aspira a ésser altra cosa que, la fracció catalana del socialisme universal... Ens ofendré aquell que ens digui nacionalistes catalans. No. Nosaltres no som nacionalistes. Som catalans, i per tant socialistes catalans; com a catalans, socialistes, i com a socialistes, catalans”.

Durant la Dictadura, esdevingué un brillant analista de política internacional i el definidor intel·lectual d'un projecte socialista a través de *“Justícia Social”*, l'òrgan de la USC. El setembre de 1925 marxà a l'Argentina i quan retornà en 1928 reprengué la participació en les tasques de reorganització de la Unió Socialista i les col·laboracions en la premsa, així com l'activitat formativa dirigida a les classes populars, singularment a través de conferències. El 1930 publicà la introducció a la primera versió al català del *Manifest Comunista*, on defensava una concepció gradualista del socialisme, inspirada en el laborisme britànic. El mateix any publicà *Nocions d'història i de filosofia*.

Novament alcalde de Pineda en 1930, fou reelegit després de les municipals de 12 d'abril de 1931, càrrec que mantindrà fins 1934. Però la seva actuació

política se centrà ara a Barcelona: Macià el nomenà Ministre d'Economia i Treball del Govern de la República catalana i després de la Generalitat, responsabilitat que mantindrà fins a finals de 1932. La seva actuació s'emmarca en una política progressista que potencia les cooperatives i propugna la col·lectivització gradual d'empreses, alhora que defensa el valor de la propietat privada.

Durant la República serà elegit diputat a Corts en 1931 i en 1933, on com a tal participà en les comissions de Reforma agrària, Finances i Treball. Entremig, en 1932, serà elegit també diputat al Parlament de Catalunya i cap de la minoria socialista. Com a parlamentari destacà per la seva facilitat de discurs, el caràcter conciliador i dialogant, la seva llibertat de judici i el respecte a l'adversari, lluny de tot sectarisme. En aquests anys va escriure el llibre *Socialisme*, que no va arribar a veure la llum degut als fets del 6 d'octubre de 1934, que serien determinants en el declivi de Serra en el partit. Fracassat el moviment, del qual va ser-ne contrari en tot moment, en el debat que hi hagué a les Corts el 15 de novembre se'n distancià, per bé que proclamà que ell i tots els diputats de la minoria compartien la responsabilitat del president Companys i del Govern català. El seu discurs provocà que la direcció de la USC el suspengués de militància, situació que durà fins a la reunió del VIIè Consell Central de juliol del 1935, però alçà una oposició interna en contra seu que es mantingué en els sectors més radicals. Malgrat el seu allunyament del procés d'esquerranització del partit, seguí disciplinadament el camí d'aquest en la incorporació al PSUC. I així durant la guerra, possiblement pels seus coneixements en matèria econòmica i les seves dots negociadores, fou nomenat sots-secretari de la Conselleria d'Obres Públiques (1 d'octubre de 1936) i el 12 d'agost de 1937, a proposta del conseller Comorera, president del reorganitzat Consell d'Economia de Catalunya, càrrec que ocupà fins al final de la guerra i des d'on participà en el programa de col·lectivitzacions. L'1 d'octubre de 1938, mentre era a Londres, fou elegit Vice-president segon del Parlament de Catalunya, amb Josep Irla de president.

El 30 gener de 1939 Serra i Moret, molt malmès i com un anònim més dins la massa dels vençuts pel feixisme, travessà solitari i a peu la frontera per La Jonquera. Es traslladà a Londres per tal d'intentar recuperar comptes de la Conselleria d'Economia i d'obtenir treball com a traductor a la BBC, però no tingué èxit en cap dels dos propòsits. Finalment, aconseguí d'anar a l'Argentina, on la seva esposa s'havia traslladat en 1938; hi arribà el 30 d'agost de 1940 amb un visat d'agricultor, car el Govern no admetia com a exiliats ni periodistes, ni publicistes. Treballà a "*Noticias Gráficas*" de Buenos Aires com a cap d'arxiu i columnista d'economia, donà classes particulars i traduí llibres. Mercès a la seva àmplia cultura es llaurarà un prestigi amb les conferències fetes en nombrosos centres i casals, als cursos impartits en diverses universitats i a les col·laboracions en les diverses publicacions de llengua catalana, des de "*Ressorgiment*" a "*Germanor*" i en la premsa espanyola de l'exili.

Separat del PSUC tot just arribat a l'exili i oposat al Pacte germano-soviètic, en 1940 impulsà les Comunitats Catalanes a Amèrica. Participà en la creació del Moviment Social d'Emancipació Catalana (MSEC), que un sector de la direcció de PSUC havia construït a Mèxic en 1940 i que en 1942 es transformà en el Partit Socialista Català. [En aquesta etapa, publicà: *La reconstrucció econòmica de Espanya* (1942), *Los fundamentos de la historia y la filosofía* (1943), *La carta de l'Atlàntic* (1944) i *L'ahir i el demà de Catalunya* (1945).]

Acabada la guerra mundial retornà a Europa i s'incorporà a la direcció del Moviment Socialista de Catalunya (MSC), del qual n'esdevindria figura preeminent fins a la seva mort i l'intel·lectual més destacat. En ell establiria una estreta relació política amb Josep Pallach. La seva signatura serà fixa en la revista "*Endavant*", publicació a la qual aportà la seva contribució teòrica, des d'on defensà un socialisme democràtic i reformista de tall humanista. Tingué sempre una concepció catalanista, profunda i apassionada, però el seu ideari mai no fou localista, sempre mantingué un ampli interès per la política exterior i pel socialisme existent en d'altres països.

La defensa de les institucions catalanes, sorgides de la legalitat arrabassada, fou una constant en l'obra i l'actuació de Serra a l'exili. Establert a París, el desembre de 1946 s'integrà en el Consell executiu format pel president Irla, fins el 23 de desembre de 1947. Tanmateix Serra mai no es deslligà de la cooperació amb els republicans espanyols i el febrer de 1949 acceptà la proposta d'Álvaro de Albornoz per ser ministre sense cartera per a Europa del Govern de la República a l'exili, càrrec del que dimití un any després per tal d'assumir d'acord amb la normativa catalana la Presidència interina del Parlament de Catalunya, després de la mort de Rovira i Virgili. Però, els polítics de l'Esquerra consideraren Serra i Moret inhabilitat pel fet d'haver estat ministre espanyol, conflicte que es repetí quatre anys més tard quan s'oposaren a que assumís la Presidència de la Generalitat després de la renúncia d'Irla (7 de maig de 1954). La polèmica es tancà quan Josep Tarradellas fou elegit a Mèxic President de la Generalitat el 5 d'agost de 1954, en la primera i única sessió del Parlament de Catalunya celebrada a l'exili després de la guerra civil. A partir d'aquest moment, Serra i Moret, ja vidu i molt minvat en la seva salut, es dedicà a escriure i a actuar com a dirigent dins del MSC, així com a donar suport a manifestacions culturals i polítiques. Enllaçant amb les *Reflexions sobre el demà de Catalunya* (1951), en 1957 publicà una *Crida a la joventut catalana* i, sobre tot, *Ciudadania catalana*, on expressava la seva reflexió humanista sobre la societat i la política i la seva definició personal en tant que demòcrata, catalanista i socialista. Fidel al seu principi de no tornar a Catalunya mentre Franco detingués el poder, morí als setanta-nou anys a Perpinyà el 29 de juliol de 1963, víctima d'un càncer.

Miquel-Àngel Velasco